

FOEDJIJAMA: 'Agreed.'

SOEKARNO: 'It is also understood that the proviso whereby I remain unhampered in my ceaseless labours for nationalism is not to be known just to you but to the entire High Command.'

FOEDJIJAMA: 'My government will be so apprised. It is on this basis that we pledge our mutual support to one another.'¹

Vergelijken wij dit verslag² met de richtlijnen voor het Japanse militaire bestuur, dan is er alle reden voor twijfel of kolonel Foedjijama zich uitgelaten heeft in de door Soekarno vermelde geest.³ Denkbaar is het dat Foedjijama zei dat het de bedoeling was van Japan, Indonesië te bevrijden (dat was een formule die tot niets verplichtte), maar wij achten het uitgesloten dat hij er accoord mee is gegaan dat Soekarno werkzaam zou worden 'to gain sovereignty for my people.' Uit niets blijkt voorts dat de Japanse regering of het Grote Hoofdkwartier in Tokio is ingelicht omtrent een met Soekarno gemaakte afspraak – integendeel: Foedjijama zou die twee instanties slechts hebben kunnen bereiken via het in Singapore gevestigde hoofdkwartier van generaal Teraoetsji's *Nanjo*-legergroep waartoe ook het Zestiende Leger op Java behoorde, en er is geen enkele aanwijzing dat Teraoetsji omtrent enige afspraak werd ingelicht, terwijl vaststaat dat Imamoera in Batavia in die tijd van Soekarno's verblijf op Sumatra onkundig was. Voor waarschijnlijk houden wij het slechts dat Soekarno in algemene zin aan de Japanner zei dat hij wilde blijven ijveren voor Indonesië's onafhankelijkheid (dat werd wèl aan Singapore bericht), dat de Japanner van zijn kant opmerkte dat een verdere verheffing van Indonesië doel was van de Japanse politiek (of woorden van die strekking) en dat die onduidelijke afspraak voor Soekarno, die er vast van overtuigd was dat Britten, Amerikanen en Nederlanders voorgoed uit de

¹ A.v., p. 161–62. ² Soekarno liet *Allah* er buiten maar dat deed hij niet toen hij in *Asia Raya* over zijn onderhoud met Foedjijama schreef: 'Op het hoofdkwartier zei men mij: 'Gij als patriot hebt het volk lief; gij verlangt natuurlijk naar een Vrij Indonesië, maar beseft ge wel dat het Vrije Indonesië alleen tot stand kan komen in samenwerking met Japan?' Lof zij *Allah*, geloofd zij Zijn naam! *Allah* wees mij de weg . . . Ik zeide: 'Ja, dat beseft ik . . . De levenslijn van Indonesië (ligt) in Azië.' (aangehaald in (Stichting Indië in de Tweede Wereldoorlog) *Nederlands-Indië onder Japanse bezetting. Gegevens en documenten over de jaren 1942–1945, samengesteld onder leiding van prof. dr. I. J. Brugmans, door dr. H. J. de Graaf, A. H. Joustra en A. G. Vromans* (1960), p. 479 (verder aan te halen als: *NI*)). ³ *A fortiori* geldt dat wanneer Soekarno met majoor Foedjiwara heeft gesproken, want onder diens verantwoordelijkheid werden toen op Oost-Sumatra de comité's der Indonesische nationalisten uitgeschakeld.